

“ลูกเสือ” การกล่อมเกลาและการสร้างอัตลักษณ์ชายในประวัติศาสตร์การเมืองไทย

(พ.ศ. 2454–2468 และยุคปัจจุบัน)

“BOY SCOUTS” THE SOCIALIZATION AND THE FORMULATION OF MALE IDENTITY IN THAI
POLITICAL HISTORY (B.E. 2454–2468 & AT PRESENT)

วสุรีย์ จันทร์ทรัพย์¹, พัด ลวางกูร²

สมบัติ จันทรวงศ์³, ชัยอนันต์ สมุทวณิช⁴

¹ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการเมือง ²อาจารย์ที่ปรึกษา

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Vasuree Jansup¹, Pad Lawangkul²

Sombat Chantornvong³, Chai-Anan Samudavanija⁴

¹Doctor of Philosophy Program in Politics, ^{2, 3, 4}Advisory

Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

e-mail : seven_24h@hotmail.co.th

Abstract

The major purposes of this dissertation were to investigate boy scout as the socialization instrument and the formation of male identity in Thai political society during the reign of his majesty King Vajiravudh (B.E.2454 – 2468) and at present days.

The result of the analysis revealed that idealism of boy scout as the socialization instrument in Thai political society according to his majesty the king, Vajiravudh (King Rama VI) differed from the male identity at the present time. As elite male in the Thai society, they must be noble shown royalty and understand his rights and duties. Furthermore, Boy Scout portrays men as a strong patriotic individual who is courageous and willing to sacrifice his life for the good of the king. Ideal men in present time possessed the characteristics of having equality as the civic citizens courage, endurance to the difficulties to accumulate their wealth. These characteristics represented the national security. From this study, one found that Boy Scout in present days undeniably failed to represent a good socialization instrument. Sadly, this implies that Boy Scout in present days is somewhat less efficient to the past. It is clear that male identity during the space of time change from the splash of culture, political society and the personal ideology of male identity from the leader. Simply, the formation of male identity shows connections to the transformation of culture, political and the elite’s worldwide. Nowadays, Ministry of Education declared that boy scout activities as the mandatory for curriculum both secondary and high schools, however, government had not been provided the importance in a significant

degree. Therefore, the association and formulation of men identity as the wish of the king Vajiravudh (King Rama VI) no longer persisted.

Keywords : Boy Scout, Socialization Instrument, Men Identity

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้ศึกษาการกล่อมเกลาสรางอัตลักษณ์ความเป็นชายแบบ “ลูกผู้ชาย” ที่รัฐใช้ชบวนการทางการศึกษา โดยมีกิจการลูกเสือเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (ยุคก่อตั้ง พ.ศ. 2454–2468) สยุคเสรีประชาธิปไตย (ในปัจจุบัน)

ผลการศึกษา พบว่า อัตลักษณ์ชายนัยยะ “ลูกผู้ชาย” ตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กับอัตลักษณ์ชายในปัจจุบันมีความแตกต่างกัน โดยภาพของลูกผู้ชายในรัชสมัยรัชกาลที่ 6 เป็นภาพชายที่จงรักภักดีต่อพระราชบิดา เป็นผู้มีความดีและศักดิ์ศรี ดังพระบรมราโชวาท ความว่า “ข้าไม่ต้องการตำราที่เดินได้” สำหรับ “ลูกผู้ชาย” ที่ปรากฏในคู่มือตำราลูกเสือในยุคปัจจุบัน เป็นชายผู้มีความเสมอภาคในฐานะพลเมืองของชาติ เป็นผู้มีความกล้าหาญ อดทนอดกลั้นต่อความยากลำบาก เพื่อสร้างฐานะตนเองให้มั่นคงไม่ตกต่ำ เพราะความเข้มแข็งของปัจเจก คือความมั่นคงของชาติ ในปัจจุบัน การลูกเสือแม้จะมีคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นกิจกรรมบังคับตามหลักสูตรประถมศึกษาและหลักสูตรมัธยมศึกษา แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่า รัฐไม่ได้ให้คุณค่าและความสำคัญกับเครื่องมือทางการศึกษาชิ้นนี้ การสร้างพลเมืองดีให้มีอัตลักษณ์ต้องตามความประสงค์ของรัฐอย่างในอดีตครั้งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว อีกต่อไป

คำสำคัญ : ลูกเสือ, กระบวนการกล่อมเกลาสรางทางการเมือง, ลูกผู้ชาย

บทนำ

มูลเหตุจูงใจที่ทำให้ผู้วิจัยใคร่จะทำการศึกษาค้นคว้าสืบเนื่องมาจากผลของการวิจัยเชิงสำรวจของเอแบคโพลล์ (มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ) ปี พ.ศ. 2556 เรื่องสถานการณ์ทัศนคติอันตรายของสาธารณะชนว่าด้วย “การยอมรับรัฐบาลทุจริตคอร์รัปชันถ้าตนเองได้ประโยชน์ด้วย” กรณีศึกษาประชาชนอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปจากการศึกษาพบว่าร้อยละ 73.3 ยอมรับได้กับรัฐบาลที่ทุจริตคอร์รัปชันหากตนเองได้ประโยชน์ด้วยประเด็นที่น่าตระหนกคือกลุ่มคนที่ตอบแบบสอบถามกลุ่มนี้เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา และเมื่อจำแนกตามเพศยังพบว่า กลุ่มเพศชายยอมรับการทุจริตคอร์รัปชันได้

มากกว่าเพศหญิงร้อยละ 67.7 (บุญญา พิณฑุมา, 2556, หน้า 1) (Boonyisa Pengboonma. 2013, p.1)

ผู้นำทุกยุคสมัยย่อมมีความปรารถนาที่จะปกครองให้ประเทศชาติและสังคมมีความสงบเรียบร้อย มั่นคงเป็นปึกแผ่น พลเมืองในชาติมีระเบียบวินัย มีคุณธรรม และจริยธรรม แต่การที่จะทำให้ราษฎรเป็นพลเมืองที่ดีของรัฐด้วยการใช้ตัวบทกฎหมายเข้าบังคับ โดยการลงโทษทางกายภาพกับผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย ดัวบทกฎหมายเพียงประการเดียวอาจไม่สามารถทำให้เกิดความสุขสงบในสังคมได้ สังคมจะสงบสุขได้จำเป็นต้องมีพลเมืองในชาติจะต้องมีเครื่องยึดเหนี่ยวเกาะเกี่ยวสายสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เช่น การมีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมมีค่านิยมและบรรทัดฐานทางสังคม

สิ่งเหล่านี้จะทำให้พลเมืองมีโลกทัศน์ ตลอดจนแนวคิด และความเชื่อที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน เครื่องที่ สำคัญชิ้นหนึ่งที่รัฐสามารถใช้เป็นเป้าหมายพลเมืองได้ เป็นอย่างดีคือ “การศึกษา” เป็นต่อการวางกรอบกำหนด รูปแบบเพื่อถ่ายโอน ปลูกฝังอุดมการณ์ให้กับพลเมืองใน ชาติซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่เยาว์วัย (เจมส์ เจ เฮกแมน, 2559, หน้า 127) (James J. Heckman. 2016, p.127)

ในงานของ เจมส์ เจ เฮกแมน นักเศรษฐศาสตร์ รางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ ปี 2000 ได้นำเสนอ แนวคิดเรื่องวงจรชีวิตมนุษย์ (Life cycle perspective) เป็นแนวคิดที่สนใจต้นกำเนิดของทักษะที่ส่งผลต่อ ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในชีวิตของมนุษย์ พบว่า ล้วนมาจากสภาพแวดล้อมทางครอบครัวและสังคม ในช่วงปฐมวัย เช่นนี้เพื่อการ “สร้างพลเมือง” ให้ เหมาะสมกับสภาพสังคมการเมืองเป็นพลเมืองดีใน รูปแบบที่รัฐพึงประสงค์ รัฐจึงควรมีนโยบายที่ชัดเจนมี เป้าหมายแทรกแซงการปลูกฝัง กล่อมเกลาปัจเจกบุคคล ตั้งแต่ช่วงปฐมวัยโดยผ่านระบบการศึกษา

ระบบการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือของรัฐที่สำคัญ ในการสร้างพลเมืองและเพื่อพัฒนาชาติ โดยผ่านการจัด หลักสูตรการเรียนการสอนให้ตรงกับความต้องการของ รัฐ เป็นการกล่อมเกลาอย่างจริงจังมีการกำหนดแนวทาง อย่างเป็นระบบเพื่อหล่อหลอมสมาชิกรุ่นหลังของสังคม ให้เติบโตตามมโนภาพของสังคมที่คิดว่าถูกต้องและดีงาม

การสร้างอัตลักษณ์ให้กับพลเมืองชายเพื่อให้ สอดรับกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมและอุดมการณ์ทาง การเมืองอย่างเป็นทางการครั้งแรกของสยามถือกำเนิด ขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ ที่มีแนวคิด และอุดมการณ์ในทางชาตินิยม และทรงเป็นผู้นำการถ่าย โอน ปลูกฝังสร้างอัตลักษณ์ชายในเรื่องความเป็น “ลูกผู้ชาย” หรือชายในแบบ “สุภาพบุรุษ” อันพึง ประสงค์ของรัฐ “กิจการลูกเสือ” เป็นเครื่องมือที่ พระองค์ทรงใช้สร้างพลเมืองชายตั้งแต่เยาว์วัย ด้วย

ระบบการศึกษาเป็นนโยบายสร้างพลเมือง ในระยะยาว ของชาติ (ประยูท ลิทธิพันธ์, 2519, หน้า 94) (Prayut Sittipan. 1976, p.94)

อัตลักษณ์แห่งชาติ ในฐานะเป็นสิ่งประกอบ สร้างทางสังคมย่อมต้องมีการเปลี่ยนผ่านและแปรผัน หรือผลิตซ้ำ ไม่คงที่ตายตัวโดยมีปัจจัยหลักที่มีบทบาท ต่อการให้ค่าความเป็นชาย จนก่อให้เกิดเป็นอัตลักษณ์ อาதி สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม รูปแบบ อุดมการณ์ทางการเมืองการปกครอง และที่สำคัญคือ ทัศนคติรวมถึงเงื่อนไขส่วนตัวที่แฝงอยู่เบื้องหลังผู้นำแต่ ละท่านที่แตกต่างกันออกไป อัตลักษณ์ของชายจึงเป็น ปรัชญาการทางสังคมอย่างหนึ่ง อาจเป็นสิ่งที่รัฐสร้าง ขึ้นตามจินตนาการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาในแต่ละยุคแต่ ละสมัยให้สอดคล้องกับแนวนโยบายตามที่รัฐต้องการ

กิจการลูกเสือที่รัชกาลที่ 6 ทรงสถาปนาขึ้นเพื่อ ใช้เป็นเครื่องมือในการกล่อมเกลา ปลูกฝังและถ่ายโอน เพื่อสร้างอัตลักษณ์แห่งชาติ ในฐานะพลเมืองที่ดีของชาติ ผ่านเวลามาถึงวันนี้กิจการลูกเสือนับอายุครบ 105 ปี และ ยังดำรงอยู่ในสังคมในฐานะที่เป็นกิจการที่ใช้เป็น เครื่องมือในการอบรมกล่อมเกลาเด็กและเยาวชนชายที่ กำลังอยู่ในวัยเรียน ปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการ มีคำสั่ง ที่ วก.552/2527 ลงวันที่ 16 ตุลาคม 2527 ให้ใช้ หลักสูตรลูกเสือเป็นวิชาหนึ่งในกิจกรรมบังคับนั้นย่อม เป็นเครื่องยืนยันได้ว่ารัฐเองก็ยอมรับในคุณค่าของ กิจการลูกเสือว่ามีส่วนช่วยอบรมเด็กและเยาวชนให้มี อัตลักษณ์เป็นไปตามเป้าประสงค์ของรัฐ (กระทรวง ศึกษาธิการ, 2532, หน้า 1) (Ministry of Education. 1989, p.1)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

กิจการลูกเสือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่รัฐใช้ในการ กล่อมเกลาเด็กและเยาวชนชายเพื่อให้มี “อัตลักษณ์” เป็นไปตามเป้าประสงค์ของรัฐเมื่อทรงสถาปนากิจการ ลูกเสือในปี พ.ศ. 2454 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า

เจ้าอยู่หัวกำหนดกรอบว่า “ลูกผู้ชาย” ที่จะเป็นกำลังของชาติในอนาคตที่พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์คือ (1) “ลูกผู้ชายต้องมีความเป็นนักรบ” ที่กล้าหาญ เข้มแข็ง เสียสละ มีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์ มีความจงรักภักดีต่อชาติศาสนา พระมหากษัตริย์ (2) “ลูกผู้ชายต้องมีความรู้” สามารถพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมได้ (3) “ลูกผู้ชายต้องเป็นนักรัก” เป็นสุภาพบุรุษ มีเกียรติและศักดิ์ศรี ให้เกียรติสตรี เป็นผู้มีกิริยามารยาทที่อ่อนน้อมถ่อมตน การสร้าง “พลเมืองชาย” ผ่านกิจการลูกเสือภายใต้กรอบแนวคิดสามประการที่กล่าวมาข้างต้น เป็นกรอบที่ได้รับความสำคัญและมีเป้าหมายที่ชัดเจนที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงต้องการปลูกฝังสร้างอัตลักษณ์ลูกผู้ชายของชาติในอนาคต และกรอบแนวคิดดังกล่าวยังคงเป็นวาทกรรมหลักผลิตซ้ำส่งต่อมาถึงยุคสร้างชาติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม

สิ่งที่ผู้วิจัยใคร่จะศึกษาหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมอยู่ที่ว่ายุคเสรีประชาธิปไตยในปัจจุบัน รัฐได้ให้ความสนใจในการสร้างพลเมืองผ่านกิจการลูกเสือภายใต้กรอบแนวคิดทั้ง 3 ประการที่กล่าวมาแล้วข้างต้นโดยรัฐมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนหรือไม่อย่างไร รวมถึงการปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมที่มีต่อกรอบแนวคิดหลักทั้ง 3 ประการมีวิวัฒนาการและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใดและเป็นเพราะเหตุปัจจัยใดทั้งหมดที่กล่าวมาคือสาระสำคัญที่งานชิ้นนี้จะได้ทำการศึกษาให้เป็นที่ประจักษ์ต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

สุมินทร์ จุฑาทงกูร (2528)(Sumin Djuthangkour. 1986) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การกล่อมเกลากิจการการเมืองโดยใช้แบบเรียนหลวงเป็นสื่อ ในสมัยรัชกาลที่ 5” จากการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาสาระของแบบเรียนหลวงในสมัยรัชกาลที่ 5 พบว่า นอกจากจะมีเนื้อหาสอนความรู้ด้านอักษรวิธี และความรู้ด้านวิทยาการต่าง ๆ แล้ว ยังมี

การสอนถึงความรู้และแนวความคิดเกี่ยวกับรัฐประชาชาติ การสอนให้เป็นผู้ยอมรับและเชื่อฟังต่ออำนาจในสมัยใหม่ที่แตกต่างจากโครงสร้างอำนาจรัฐแบบเดิม การสอนให้มีความจงรักภักดี หวงแหน เสียสละ และมุ่งจะกระทำประโยชน์แก่ประเทศชาติรวมตลอดถึงความภูมิใจในความเป็นชาติไทยของตนและทำที่ดีที่สุดเนื้อหาแบบเรียนยังได้สอนเรื่อง ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งผลจากการศึกษาดังกล่าวได้ข้อสรุปว่าเนื้อหาสาระในทางการเมืองของแบบเรียนหลวง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น มุ่งเน้นที่จะปลูกฝังคุณค่า และอุดมการณ์ทางการเมืองเพื่อให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้น

สงวน เลิศโชคชัย (2538) (Sanguan Lertchokchai. 1995) ทำการวิจัยเรื่อง “ความสำคัญของโรงเรียนแบบบับวิศสุกุล ต่อการศึกษาไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453-2478)” กล่าวว่าการจัดตั้งโรงเรียนแบบบับวิศสุกุลนี้เป็นพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว การเปิดรับนักเรียนเปิดรับเฉพาะบุตรหลานชนชั้นสูง ขุนนางและข้าราชการเพื่อผลิตนักเรียนเหล่านี้ออกมาให้เป็นสุภาพบุรุษ โดยในงานวิจัยดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นถึงการจัดตั้งโรงเรียนดังกล่าวนี้ได้สร้างให้บุตรหลานชนชั้นสูง ขุนนางและข้าราชการมีความเป็นสุภาพบุรุษโดยผ่านการอบรมศึกษาแบบ “ผู้ดี” ที่หมายถึงการเป็นผู้มีน้ำใจเป็นนักกีฬาไม่เอาเปรียบผู้อื่น ซื่อสัตย์ กตัญญู อีกทั้งยังฝึกให้นักเรียนเหล่านี้มีจิตใจที่สะอาด รู้จักหน้าที่และสามารถกระทำตนให้เหมาะสมในสถานที่และโอกาส ความหมายของการฝึกนักเรียนเหล่านี้ให้เป็นสุภาพบุรุษนั้นก็เพื่อให้เป็นพื้นฐานของการเป็นเยาวชนที่ดี นำไปสู่การเป็นพลเมืองที่ดีเพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเรื่อง “ชาติ” ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ปรีชา ธรรมวินิทร (2532) (Preecha Thumwinthorn.1989) ทำการวิจัยเรื่อง “การกล่อมเกลากิจการการเมืองโดยใช้แบบเรียนหลวงเป็นสื่อ ในสมัยรัชกาลที่ 5” จากการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาสาระของแบบเรียนหลวงในสมัยรัชกาลที่ 5 พบว่า นอกจากจะมีเนื้อหาสอนความรู้ด้านอักษรวิธี และความรู้ด้านวิทยาการต่าง ๆ แล้ว ยังมี

“ความรู้มีรากฐานมาจากจิตสำนึก”

ทางการเมือง โดยผ่านหนังสือเรียน : วิเคราะห์หนังสือเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521” ผลของการศึกษาพบว่า ระบบการศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างมาก ในการเตรียมคนให้เป็นสมาชิกอันพึงประสงค์ของระบบสังคมการเมืองในอนาคตโดยอาศัย “โรงเรียน” เป็นกลไกสำคัญในการหล่อหลอมขัดเกลา (to subject and qualify) ให้ผู้เรียนมีความคิดและคุณสมบัติต่างๆตามที่รัฐต้องการ กล่าวอีกนัยหนึ่ง กระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนเปรียบเสมือน “กระบวนการหล่อหลอมขัดเกลามนุษย์” (process of subjection and qualification) นั่นเอง

จากการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือเรียนประถมศึกษา ที่ใช้สอนในเวลานี้พบว่า นอกจากจะสอนความรู้ด้านอักษรวิธี และความรู้ด้านวิทยาการแขนงต่างๆแล้วยังมีการอบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์อีกด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง “การปลูกฝังให้เกิดความรู้สึกภักดีต่อชาติ” ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุด ด้วยการมุ่งสอนให้ผู้เรียนเกิดความสำนึกในความเป็นไทย และปลุกใจให้เกิดความรัก ห่วงแหนชาติและพร้อมที่จะเสียสละแม้ชีวิตเพื่อชาติบ้านเมือง

สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ (2551) (Saharot Kittmahacharoen. 2008) ทำการวิจัยเรื่อง “สุภาพบุรุษ” ในพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับวรรณกรรมศรีบูรพาพบว่า “สุภาพบุรุษ” ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว คือการแสดงลักษณะความเป็นชายของชนชั้นสูงสอดคล้องกับค่านิยมในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ว่า

“สุภาพบุรุษ” คือผู้มีชาติกำเนิดดีอีกทั้ง “สุภาพบุรุษ” ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังมุ่งแสดงภาพผู้เสียสละตลอดจนมีความสำนึกในบทบาทและหน้าที่ของตนเองต่อครอบครัว สังคมและประเทศชาติ การมีความกล้าหาญ การปฏิบัติ

ตนต่อผู้หญิง การรู้จักควบคุมอารมณ์การเคารพในเกียรติและศักดิ์ศรีของผู้อื่นนอกจากนี้ “สุภาพบุรุษ” ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังผูกโยงกับความ เป็นชาติที่หมายถึงประเทศโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำไปสู่ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

ชานันท์ ยอดหงษ์ (2555) (Chanon Yodhong. 2012) ทำการวิจัยเรื่อง “นายใน” พบว่า นายในหรือชายหนุ่มที่แวดล้อมใกล้ชิดพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในฐานะข้าราชการสำนักฝ่ายในและพระสหายชาย เป็นกลุ่มข้าราชการชายที่ลักษณะทางเพศที่โดดเด่นและแตกต่างไปจากกลุ่มข้าราชการชายและผู้ชายนอกพระราชสำนักฝ่ายใน ที่ไม่เพียงจะต้องถวายงานรับใช้ กษัตริย์ในทูลฐานไม่ต่างไป จาก “นางใน” แต่ยังต้องแต่งกายแสดงกิริยาท่าทางให้เหมือนผู้หญิง เพื่อเล่นละครเป็นตัวนางอยู่เสมอ ทำให้นายในกลายเป็นกลุ่มผู้ชายที่ต้องเลียนแบบเพศภาวะคล้ายผู้หญิง ขณะเดียวกันพระองค์ทรงพยายามปฏิวัติเพศภาวะชาย และ “ความเป็นชาย” ให้สอดคล้องกับรัฐรูปแบบใหม่ที่กำหนดเส้นแบ่งชัดเจนสภาวะกึ่งอาณานิคมอังกฤษ รวมทั้งวิกฤติความมั่นคงของราชบัลลังก์ ผ่านกระบวนการต่างๆ ที่มักเป็นการนำเข้าจากอังกฤษ เช่น สโมสรกีฬา ฟุตบอล หนังสือพิมพ์ ละคร งานพระราชนิพนธ์ไปจนถึงลูกเสือ เลือป่าและบปิลิศกุล เพื่อให้ นายในของพระองค์มีเพศภาวะและ “ความเป็นชาย” ตามจินตกรรมที่นอกจากจะจงรักภักดีต่อพระองค์และรัฐ กล้าหาญอดทนแข็งแรงไม่อ่อนแอยังมีจริตและสำนึกแบบตะวันตกในฐานะ “ความเป็นสมัยใหม่” ซึ่งเป็นแบบ “วิศวะเรียน” ที่พระองค์ซึ่มซึบมาจากการประทับในอังกฤษก่อนเสด็จขึ้นครองราชย์

ธัญญ์ เจริญกุล (2551) (Thanai Charoenkul. 2008) ทำการวิจัยเรื่อง “การขนานนามสกุล กลไกของรัฐในการสร้างสำนึกชาตินิยมและอัตลักษณ์ความเป็นชาย” พบว่าในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในช่วงขณะเปลี่ยนผ่านจากรัฐจารีตสู่ความเป็นรัฐประชาชาติที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

นอกเหนือไปจากการเป็นเครื่องมือในการบ่งชี้ปัจเจกบุคคลให้มีประสิทธิภาพแล้ว นามสกุลยังเป็นสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรมอีกชิ้นหนึ่งที่เป็นกลไกเสริมสร้างสำนึกความเป็นชาตินิยม และช่วยเสริมเน้นอัตลักษณ์ความเป็นชายไปพร้อมกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการตีความเนื้อหาสาระ (Content Analysis) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่ปรากฏในบทพระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ 6 และงานเขียนประเภทต่างๆ อาทิ หนังสือตำรา งานเขียนบันทึกทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น ในส่วนของรายละเอียดของระเบียบวิธีการวิจัยโดยการทำให้ (Analytical Description) คือเป็นการพรรณนาวิเคราะห์กระทำ โดยการพิจารณาศึกษาถ้อยคำ ข้อความ และวิธีการสร้างหลักสูตรการจัดกิจกรรมที่มีลักษณะที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดตลอดจนสมมุติฐานของการศึกษาที่ระบุข้างต้น ทั้งนี้การวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ จะดูบริบททางสังคมการเมืองและปัจจัยด้านสภาวะแวดล้อมทัศนคติของผู้นำที่มีต่อกระบวนการกล่อมเกลาคเด็กและเยาวชนชายประกอบ รวมถึงการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องเท่าที่จำเป็น

ผลการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาการกล่อมเกลาคสร้างอัตลักษณ์ความเป็นชายแบบ “ลูกผู้ชาย” ที่รัฐใช้ขบวนการทางการศึกษา โดยมีกิจการลูกเสือเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนจากบริบททางสังคมการเมืองและวัฒนธรรมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (ยุคก่อตั้ง พ.ศ. 2454–2468) สู่ยุคเสรีประชาธิปไตย (ในปัจจุบัน) ในการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์แห่งชายนัยยะลูกผู้ชายที่ปรากฏในบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงใช้เป็นตำราลูกเสือกับคู่มือตำราลูกเสือยุคปัจจุบัน ชี้ให้เห็นว่า

การประกอบสร้างความเป็นชายนัยยะลูกผู้ชาย จากลูกผู้ชายของ “พระราชา” สู่ “พลเมืองดี” ของชาติ มีอัตลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามคลื่นกระแสวัฒนธรรมของสังคมโลก และบริบททางการเมืองรวมถึงทัศนคติอุดมการณ์ส่วนตัวของผู้นำมีลักษณะหมุนเวียนเปลี่ยนผ่านไม่หยุดนิ่งตายตัว

อัตลักษณ์ชายนัยยะ “ลูกผู้ชาย” ตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ปรากฏภายในบทพระราชนิพนธ์ที่ทรงใช้เป็นตำราอบรม ผูกหัด ดัดสอนบรรดาลูกเสือถูกยึดโยงเกาะเกี่ยวกับความเป็นชาติที่หมายถึงประเทศที่มีองค์ราชาเป็นแกนกลาง หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งประเทศคือองค์พระมหากษัตริย์ และแผ่นดิน “ลูกผู้ชาย” ตามจินตกรรมของพระองค์จึงเป็นภาพของชายผู้มีชาติกำเนิดดีเป็นชายชนชั้นสูงที่มีความสำนึกและตระหนักต่อบทบาทและหน้าที่ของตนทั้งต่อครอบครัวและประเทศชาติ เป็นชายชาติทหาร ชายหนุ่มเสือป่า และเด็กหนุ่มลูกเสือที่มีความกล้าหาญ เสียสละ ซื่อสัตย์ จงรักภักดียอมพลีชีพเพื่อพระราชอาพระองค์ทรงมุ่งเน้นสร้างคนดีมากกว่าคนเก่งดังพระบรมราโชวาทที่ “ข้าไม่ต้องการตำราที่เดินได้ ที่ข้าอยากได้นั้นคือ เยาวชนที่เป็นสุภาพบุรุษ ซื่อสัตย์ สุจริต มีอุปนิสัยใจคอดี”

สำหรับ “ลูกผู้ชาย” ที่ปรากฏในคู่มือตำราลูกเสือในยุคปัจจุบันเป็นการแสดงออกของชายที่มีได้ยึดโยงกับความเป็นชนชั้น แต่เป็นชายผู้มีความเสมอภาคเท่าเทียมในฐานะพลเมืองของชาติ “ลูกผู้ชาย” ที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมการเมืองในยุคเสรีประชาธิปไตยคือ ชายผู้เป็น “พลเมืองดี” ตามแนวคิดของรัฐคือเป็นชายผู้มีความกล้าหาญที่จะต่อสู้กับความชั่วทั้งปวง มีความตั้งมั่นที่จะไม่ทำให้ตนเองอ่อนแอและตกต่ำ รัฐปลูกกระตุ้นให้ลูกผู้ชายมองเห็นถึงความสำคัญของการสร้างฐานะตนเองให้มั่นคง เพราะชายที่ทำให้ตนเองตกต่ำและมีชีวิตที่ไม่มั่นคงย่อมเป็นภาระแก่สังคมจึงมิใช่ “ลูกผู้ชาย” รัฐมุ่งส่งเสริมปัจเจกให้มีความเป็นเลิศด้วยแนวคิดที่

สนับสนุนคือ “ความเข้มแข็งของปัจเจกคือความมั่นคงของชาติ”

จากการศึกษาวิจัยพบว่า กิจกรรมลูกเสือในปัจจุบันมิได้เป็นเครื่องมือที่รัฐให้ความสำคัญที่จะใช้กล่อมเกล่าเด็กและเยาวชนชายเฉกเช่นในสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป สิ่งเหล่านี้ทำให้แนวคิด ทศนะคติและความเชื่อทั้งของผู้นำและประชาชนมีมุมมองต่างออกไปเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

แม้กิจกรรมลูกเสือจะมีใช้สูตรสำเร็จที่ดีที่สุด แต่ด้วยหลักการและวัตถุประสงค์ของลูกเสือ ผู้วิจัยยัง

เชื่อมั่นว่าเครื่องมือชิ้นนี้หากรัฐให้ความสำคัญมุ่งมั่นวางแผนอย่างเป็นระบบ ทำอย่างต่อเนื่อง และจริงจัง มอบนโยบายอย่างชัดเจน เชื่อว่าเครื่องมือชิ้นนี้จะยังคงสามารถเดินหน้าสร้างพลเมืองที่ดี และเหมาะสมให้แก่ชาติบ้านเมืองได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยนำพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) ที่ทรงพระราชทาน เนื่องในวันคล้ายวันสถาปนาคณะลูกเสือไทย กับแนวคิดการสร้างความเป็นชายตามพระราชประสงค์ของพระองค์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2532). วก 953/2532 เรื่อง คำสั่งให้ใช้กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี เป็นกิจกรรมบังคับในหลักสูตรประถมศึกษาและหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- เจมส์ เจ. เฮกแมน.(2559). **ก้าวแรกที่เท่าเทียม**. (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน ; สสค.), ผู้แปล. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไอเฟนเวสต์.
- ชานันท์ ยอดหงษ์. (2555). **นายใน: ชีวิตทางสังคมชายล้วนและเพศภาวะในพระราชสำนักพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธัญ เจริญกุล. (2551). **การขนานนามสกุล: กลไกของรัฐในการสร้างสำนึกชาตินิยมและอัตลักษณ์ความเป็นชาย**.วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญญา พิษบุญมา. (2556). **เอแบคโพลล์ชี้ ปชช.เกินครึ่งรับได้หากรัฐคอร์รัปชันแต่ตัวเองได้รับประโยชน์**. สืบค้น 24 กันยายน 2558. จาก <http://www.thaidail.com/blog/burin/5410/>
- ประยุทธ์ สิทธิพันธ์. (2519). **ลูกเสือ 4 แผ่นดิน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์รวมข่าว.
- ปรีชา ธรรมวินทร. (2532). **การกล่อมเกล่าทางการเมืองโดยผ่านหนังสือเรียน: วิเคราะห์หนังสือเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สงวน เลิศโชคชัย. (2538). **ความสำคัญของโรงเรียนแบบปวิศสูลต่อการศึกษาไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453–2478)**. วิทยานิพนธ์ประวัติศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- สุมินทร์ จุฑาทงกูร. (2529). การกล่อมเกลตาทางการเมืองโดยใช้แบบเรียนหลวงเป็นสื่อในรัชกาลที่ 5. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ.(2551). “สุภาพบุรุษ”ในพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กับวรรณกรรมศรีบูรพา. ดุษฎีนิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

References

- Boonyisa Pengboonma .(2013). ABAC Poll ca: Thai people n accept govt corruption, but itself benefited. Search September 24, 2015 From <http://www.thaiail.com/blog/burin/5410/>
- Chanon Yodhong.(2012). **Gentlemen–in–waiting : homosocial life and gender in King Vajiravudh's court.**Thesis Master of Arts, Thammasat University
- James J. Heckman . (2016).**Giving Kids a Fair Chance.** (QUALITY LEARNING FOUNDATION : QLF,Translators). Bangkok: OpenWorlds Publishing. p.127
- Ministry of Education. (1989). **รก 953/2532 The order to use Scouting – Girl Scouting It is a compulsory activity in the elementary school curriculum and the junior high school.** Bangkok: Author
- Prayut Sittipan. (1976). The Scout Four Reigns. Bangkok ; Ruam–kăao Publisher.
- Preecha Thumwinthorn (1989). **Political Socialization Through the textbook: Analyze textbooks according for Elementary School Curriculum B.E.2521.** Master Thesis in Political Science,
- Sanguan Lertchokchai.(1995). **The importance of public school on Thai education in the reign of KING RAMA VI (1910–1925).** Master of Science thesis history, Srinakharinwirot University.
- Saharot Kittmahacharoen.(2008).**"Gentleman" in the literary works of King Rama VI and Sriburapha.** The Doctor of Philosopy ; Dissertation, Chulalongkorn University.
- Sumin Djuthangkour.(1986).**Political Socialization Through the Usr Of Official Textbooks Under The Reign Of KING RAMA V.** Master Thesis in Political Science, Chulalongkorn University.
- Thanai Charoenkul. (2008).**Naming Surname : State Mechanism in Constructing Nationalist Consciousness and Male Identity.** Thesis Master of Arts, Thammasat University.